

והנה פרטי הכוחות והפרטיות הדקות שבמציאות הנם נחלקים למדרגותיהם על ידי החילוק של הבחירה הגלויה באדם, ביחש לשכר ועונש, ועל ידי הבחירה הכמוסה, ביחש לחילוק המדרגות בכלל, על פי היסוד דהכל צפוי. והנה כדי להרים את הערך של כל כח היותר שפל שבמציאות, צריך שיתגברו עליו בכמותם ואיכותם הכחות הטובים שמתגברים על ידי כח הבחירה לטוב. על כן כל מי שהבחירה הגלויה עתידה להיות בו יותר חזקה לטובה, ניתן לחלקו כחות יותר עמוקות ברע, כדי להשתמש בהם לצד הטוב. ויועיל חוזק שלהם לעצמו, לכללותו, ויועילו גם כן לעצם הכחות בהפיכתם לטובה, העלאת הניצוצות ותיקוני הנשמות המפוזרות. על כן רבי עקיבא, לפי גדולתו נתנו לו כחות היותר עמוקים בעמקי הרע להשלימם, כי לפי גודל ערך נפשו ה' בו כח לתקנם, ולפי רכותו ורוחניותו ה' צריך לבסיס חומרי כזה, כדי שיוכל להתחזק בדרך מיצוע שלא להתפשט לגמרי מחומריותו. על כן בכל מעשים הטובים לא ה' אפשר לו להעלות את הניצוצות האחדים שבאו לו דוקא לגורלו מאבותיו שהיו נכרים, כי אם במה שהיה מצטער כל ימיו על פסוק ובכל נפשך, ודוקא על ידי מסרקות של ברזל, שמתוך שכל מה שאפשר להעלות על ידי הבחירה המעשית שבידו של אדם כבר העלה, ונשארו רק אותם החלקים שאינם יכולים לעלות כי אם על ידי רושם עמוק כזה של מסירות נפש נשגבה כזאת. ובהיות האדם מגיע למדה זו, אין הניצוצות מתדבקים בו, אותן שהם צריכים להתעלות מצד ערכם הרע, כי אם מצד שימושם הטוב. על כן אינם מרגישים כלל צער הקדושים הללו, גם בשריפת אש ומסרקות ברזל, כי הצמאון הגדול החודר עד עומק הנפש והבשר, להשלים חפץ עליון, מהפך את הצער היותר עמוק לרגש עונג היותר נעים, שנועמו מתגדל דוקא על ידי התרבות הצער, כנועם חום האש למי שנתקרר על ידי קרח נורא.

ע"א ברכות פ"ו פס' נ

אל יצא כשהוא מכושם לשוק, אר"א בר' דר"ח ב"א אריו"ח נמקום שחשודין על משכב זכור. ההתהדרות המפנקת את הנפש היא מצד עצמה דבר הדור ונאות, אבל יהפך למגונה במקום שהוא דומה לכיעור ופריצות. וחוקי המוסר הנגדרים ג"כ מצד הטבע הישר, ראוי למי שמתגדל בחכמה, להיות נשמר מהם באורח נשגב יותר מהאיש ההמוני שהוא קרוב אל הטבע. אבל מי שכוחות נפשו רמים הוא מתעלה על הטבע, ע"כ חוקי המוסר שבו ג"כ ראויים להבנות מצד החכמה, והגנת הטבע מתבטלת ממנו. ע"כ כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ואם לא תצורת מוסר חכמה ויראת ד' להרחבת התבונה מוכרח הדבר שיצאו פרצים גם בדרכי המוסר הטבעיים, ע"כ הוא בייחוד גנאי לת"ח.

ח"ק ג פס' רל

כשמזדמן הדבר, ומתוך החשק להיות מאחז בדרגה עליונה, אידיאלית, ברצונו ובציור הכרתו, המדרגות הרגילות משתמטות ממנו, ונעשה שבור והרוס, מאין תורה, מאין מוסר, מאין שלוה, מאין שמחה, מאין מעשים טובים, והוא בכל זאת עוסק בתפילה, מבקש מיוצרו כל צרכיו הגשמיים והרוחניים, צרכי עצמו וצרכי אחרים – מתפתח על ידי זה חוש האמונה בגדלו, וההכרה האלהית, שהיא אור העולם והחיים, הולכת ומתגברת בקרבו. וסוף סוף יבוא לאותה המדה העליונה של ותגזר אומר ויקם לך, ועל דרכיך נגה אור.

ח"ק ג פס' רלא

תלמידי חכמים מארין דרזין, הקב"ה נותן להם כח גדול בנפש הבהמית שלהם, כדי שיצטרכו דוקא אותה האש העליונה של רזי תורה כדי לזככה, וממילא כחה אחר הזיכור הוא חזק הרבה יותר, כמו שבעולם בכלל ישנן בהמות חזקות הרבה מהאדם. ומזה בא ההכרח לתלמידי חכמים שאור ד' הרזי קרוב ללבבם, שלא יעזבו את דרכם להסתפק בפשטין דאורייתא, כי להם עומד הדבר בסכנה נפשית, שלא תזוכך נפשם הבהמית על ידי אותו האור הפושר לעומת עזותה של נפש הבהמית אשר להם.

ח"ק ג פס' שמב

הצדיקים שהם רחוקים מן החטא, אינם יכולים לצייר את עומק הגנות של החטא כמו הבינונים שהם קרובים אליו, וצריכים הם ממנו שמירה מעולה. אמנם ריחוק זה של החטא אשר לצדיקים, המביא להם מיעוט הכרה ברוח המזוהם של החוטא, גורם להם גם כן תכונה של נטיה כלפי חסד, וחפץ של סליחה, וחפץ זה מועיל לאמץ את לב נואשים, ולפתוח שערי תשובה.

ח"ק ח פס' קסז

ישנם צדיקים גמורים שיצר טוב שופטן, וכל מעמקי מהותיותם שקוע הוא בעומק הטוב, והאור האלהי הוא חופף עליהם בכל עת ובכל רגע. אמנם כדי שלא תתבטל מהם הבחירה לגמרי, וכדי שלא יומשכו החסדים יותר מדאי על ידם עד כדי ביטול הגבורות, שהוא נגד בנין העולם ויסודו, על כן גם בחינת יצר הרע הוא אצלם גם כן בדרך קביעות, והם ממתקים אותו בכל שעה, ואין להם מנוחה כלל. ולעומת זה הבינונים, שרק לעתים מתגבר בהם האור העליון וחשק נפשם אל הקדושה העליונה, גם הנטיה היצרית שלהם אל צד הרע היא גם כן רק לפעמים, ועתים רחוקות מתגלה בהם. אמנם זמן המלחמה התדירית, המתגלה בצדיקים הגמורים, הרי הולכת ומתמתקת, עד שהם מגיעים למדת האבות, שהקב"ה הטעימם מעין עולם הבא, שהיא ברכת הכל, עד שכל עצמיותם מתהפכת לטוב גמור, וצד הגבורות שבהם איננו כי אם גבורות מתוקות, שהן בונות את העולם הזה בתיאור בנין עולם של עולם הבא, שנועם ד' מתגלה עליו. נעימות בימינך נצח.

היצר הרע הגדיל לעשות, שמניח אומות העולם ומתגרה בישראל. אין הגירוי מצוי כי אם במקום שיש ניגוד. התוכן הגויי הוא כולו יצר הרע, אין שם מקום לגירוי. גם החיים המסודרים הגויים הנם מסודרים רק ביחס לחלקיהם הפרטיים, שהם מתאימים זה לזה, ומזה יוצא הסידור והחיים שהם בתבנית המוסר והצדק, אבל בתוכיות האופי, כל החיים המהותיים אומרים רשעה. זאת היא תכונתה של הקיבוציות הגויית, שעדיין לא קלטה אליה את האור האנושי של צלם אלהים, שנמצא רק בפרטים, חסידי אומות העולם שיש להם חלק לעולם הבא. ולא יהיה שריד לבית עשו, ולא לכל עשו, לאפוקי אנטונינוס וקטיעה בר שלום וחבריהם, שאינם מקבלים את יניקתם מהכללות הלאומית הקיבוצית שלהם, אלא מזיו הנשמה הכללית של האדם, שמשרה את הארתה על יחידי הסגולה שבכל עם ובכל דור. והיסוד הקיבוצי אמנם הוא פועל בכל זה על האופי היחידי. והגירוי היצרי אינו מצוי כי אם מצד הניגוד התוכי להתקוממותה של הרשעה, וההתגברות הפנימית של חפץ ביעורה מן העולם. על כן ישראל נתונים תמיד במצב של מלחמה מוסרית פנימית, וכל מי שנשמת ישראל יותר חיה בקרב, מלחמתו יותר עזיזה ויותר מורגשה ומלאה ענין, כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. רבות רעות צדיק, ומכולם יצילנו ד'. ד' לא יעזבנו בידו, ולא ירשיענו בהשפטו.

פגוק הדפים ב פס' 13

מי שמרגיש בנפשו שהוא צריך הארה אלהית מרובה, לימודי מוסר רבים, והתבוננות תבונה רבה, אל ישיא את נפשו לומר שישליך מעליו משא זה ויהיה ככל בני אדם, וככל המון בני תורה יעסוק כולו או רובו בענינים המעשיים ודי לו, כי כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, ולעומת ההכנה הגדולה שיש לו לעילוי ורוחניות, כן טמונים בחובו חסרונות ומאווים זרים והימשכות לגסות ועוביות שאין דוגמתם אצל הבינוניים, שרק אז ינצל מהם, ועוד ירוויח על ידם שימשיכוהו בכוחם העז לרוממות עליונה, אם יתחזק במידתו להעלות את מהותו העצמית למקומה, לטייל בעדן גן חקרי דברים עליונים, וזוהר חדות ד' תהיה מעוזו. אבל אם ירצה להיות ככל המון בני תורה, ישפל הרבה מהם וירד לתוך עמקן של המידות הרעות, עד שימצא את עצמו נשחת מאד, עד שישוב להתכנס אל מידתו הרוחנית המיוחדת לו.

אורות התחיה ה

דרכנו בחיים הלאומיים וצדודם כלפי היחש האנושי הכללי ארוכה היא מאד. ארוכים הם חיינו וארוכים הם, ע"כ, דרכינו. גדולים אנחנו וגדולות הנה משוגותינו ובשביל כך גדולות הן צרותינו, וגדולים גם תנחומותינו.

מאורות הראי"ה שבועות עמ' ח(מדבר שור יד)

והנה כמו שאמר חז"ל באדם פרטי: "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", כן הוא באומה בכללה. כי מי שגדול מחבירו כוחותיו גדולים יותר, ופעולותיו עושות רושם יותר גדול, ע"כ אם ירע ויקלקל, ימצא מקום לפרץ רחב יותר גדול. כמו כן באומה בכללה, לפי גודל ערכה של האומה הישראלית וקדושתה נמצא מקום ליצר לקטרג, מה שא"כ באומות הרחוקות מזה בערך, וכדחז"ל: "שמניח אוה"ע ומתגרה בשונאיהם של ישראל", ואע"פ שסוף כל הקלקולים להיות מתוקנים, והמעלה העליונה תחזור לישראל כאשר יאתה, אך לפי רוממות המעלה, יש טורח וכובד גדול בהשגת המדרגה הכללית. אבל גם דבר זה השי"ת חשבה לטובה, כי המכשולים כשמזדמנים בטבע מצד רוממות המעלה, לבד מה שאינם חסרונות מוחלטים, מפני שהם באים מצד מעלה ויתרון, עוד יש יתרון בזה, שכח הקדושה יוצא מהכח אל הפועל לתקן מכשול, באופן נשגב ונמרץ, ומזה יתקלס עילאה, כענין בא דבר עבירה לידו ופירש הימנה שנותנים לו שכר כעושה מצוהכה, כי הטוב שמתעורר לתקן הרע בפועל, הוא קונה לו מציאות יותר חשובה.